

УДК/UDC 341.6(497.1)“1991“

СТРУЧНИ РАД / *EXPERT PAPER*

Примљен: децембар 2013.

Received: December 2013.

Дејан Лучка

Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

КРАЈ СФРЈ И АРБИТРАЖНА КОМИСИЈА
МИРОВНЕ КОНФЕРЕНЦИЈЕ О ЈУГОСЛАВИЈИ
(Преглед правно-политичке ситуације и критика Првог мишљења
Комисије)

Циљ рада је да се преиспитају процеси који су претходили крају Југославије, са гледишта права и правде, као и да се објасни улога коју је Арбитражна комисија Мироне конференције о Југославији имала у њему. Кроз историјску ретроспективу, најприје ће бити дата објашњења догађаја који су претходили раду Бадинтерове комисије, а након тога биће дат и преглед рада ове јединствене арбитраже. Тумачећи право на начин који је врло специфичан и врло опасан, ова Комисија је саставила правна мишљења која су директно утицала на збивања, како у правном, тако и у политичком животу бивше државе. Кроз критику рада Комисије као и Првог мишљења које је дала, биће исказана хипокризија међународних односа у врлетима свјетских догађања. За разлику од Комисије и већине правних стручњака, аутор сматра да је Југославија нестала насилном сецесијом њених република, а не дисолуцијом како је увријежено мишљење. Сам рад указује да је најсветија људска дужност да поштује право и правду, јер у супротном може доћи до несагледивих посљедица.

Кључне ријечи: Нестанак Југославије; Роберт Бадинтер; Бадинтерова комисија; Сецесија; Дисолуција; Устав СФРЈ.

1. УМЈЕСТО УВОДА – ПОЈМОВНИК

Југославија је била заједница земаља јужнословенских народа, која се налазила на најблагоднијем дијелу славним биткама овјенчаног Балкана. Настала је као тежња словенских хабитуса за уједињењем и отклањањем ланаца ропства под којим су их држале стране империје. Да ли због национализма или због стварања флоскулног „интегралног југословенства“, зачетог још у доба Краљевине, који никада застварно није заживио (...) она која је рођена у *крви* ослободилаца отаџбине Великог рата и револуционара Другог свјетског рата, издахну у *крицима* потомака истих ратника.

Арбитражна комисија Мировне конференције о Југославији (општепозната као Бадинтерова комисија) представљала је специфичну арбитражну комисију у оквиру *Мировне конференције о Југославији*. Име добија по свом предсједнику, једном од најугледнијих француских правника Роберту Бадинтеру (*Badinter*). Именована је од стране Савјета министара Европске економске заједнице 1991. године, с циљем рјешавања правних питања која се тичу размимоилажења југословенских народа и растакања њихове државе.

Право (није случајно стављено на зачеље појмова у овој класификацији) „је скуп друштвених норми које су санкционисане државним апаратом принуде и које служе за одржавање оног начина производње који је у интересу владајуће класе“.¹

Међународно право „представља специфичан нормативни поредак који регулише одређене друштвене односе и процесе у међународној заједници, а санкционисано је од стране државе и међународних организација“.²

---

¹ Р. Д. Лукић, *Увод у право*, Службени лист СРЈ, Београд 1995¹², 63.

² С. Аврамов, М. Крећа, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд 1999¹⁶, 3.

2. КО ЈЕ ПОЧЕО РАТ?

*„Муслимани су Србима објавили рат до потпуног освајања
Босне и Херцеговине“*

Добрица Ћосић³

*„Због тога је тијekom 'мораторија' стално јачала ратна агресија
на Републику Хрватску“*

Смиљко Сокол⁴

*„Муслимани су чинили 44 процента, Срби 31 и Хрвати 17 процента,
а становништво је до почетка агресије од стране сусједа
са Истока и Запада, било помијешано по цијелој територији
Републике Босне и Херцеговине.“*

Исламска заједница у БиХ⁵

Кратак увид у саму срж проблема југословенског сукоба неопходан је због разумијевања начина рада Арбитражне комисије Мирвоне конференције о Југославији. Наравно, овдје се неће предочити цијела слика, односно историјска матрица, која датира још у предосмански период на просторима Источног римског царства, него само период непосредно пред сукоб и *излазак на терен* Комисије, са апсолутним нагласком на правни аспект догађаја.

Са формалноправног гледишта важан тренутак, који је запалио искру, која ће касније прерасти у пламен који је догорио бестијалним разарањем је доношење *Устава Социјалистичке Федеративне Републике Југославије (СФРЈ) 1974. године*. Двије битне ставке, односно одредбе из овог устава које су кључне за рад, а поготово за формалистичку критику Првог мишљења су:

1. Невјероватно дуга преамбула Устава која почиње ријечима: „Народи Југославије, полазећи од права сваког народа на самоопредељење, укључујући и право на отцепљење [...]“⁶, и
2. Члан 5 истог Устава који гласи: „[...] Територија републике не може се мењати без пристанка републике, а територија аутономне покрајине – ни без пристанка аутономне покрајине. Граница Социјалистичке Федеративне Републике Југославије не може се мењати без сагласности свих република и

---

³ Д. Ћосић, *Босански рат*, Службени гласник, Београд 2012, 9.

⁴ S. Sokol, B. Smerdel, *Ustavno pravo*, Informator, Zagreb 1998, 59.

⁵ С. Халиловић, Агресија на Босну и Херцеговину, http://www.rijaset.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=6319:agresija-na-bosnu-i-hercegovinu-1992-1995&catid=207, 10. септембар 2013.

⁶ Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије – Устав СФРЈ, *Службени лист СФРЈ*, бр. 11/74, Основна начела I.

аутономних покрајина. Граница између република може се мењати само на основу њиховог споразума, а ако се ради о граници аутономне покрајине – и на основу њене сагласности⁷.

Надаље, гледајући важне чињенице у материјалном смислу, треба напоменути да су узроци самог распада државе били у *конститутивним елементима државе*, те да становништво, територија и организација нису били чврсти ни у цјелини одређени за југословенску заједницу. Такође, *политички и економски фактори* у оквиру државно-уставног уређења били су од великог значаја за будуће догађаје, јер су практично републике и аутономне покрајине имале све битне привредне и планске функције, још од *Уставних амандмана* из 1971. године, којима је „знатно сужен обим права и дужности федерације у корист федералних јединица“. Њима се „укида [...] дотадашња подјела савезних закона [...] и ствара оригинарно законодавство федералних јединица“⁸. С друге стране (или можда *исте*), национализам и злоупотреба страначког система изнутра су нагрисали срж Југославије. У узроцима *међународног поријекла* ситуација је била таква да је за стварање новог свјетског поретка било битно да се једне државе ојачају, а друге дестабилизују, што је и остварено. Овај циљ новог поретка реализован је, између осталог, и радом Бадинтерове комисије.⁹ У клешевима старе и нове подјеле свијета, тадашњи политичари (поготово Милошевић) некако су испустили из вида да свијет иде на другу страну, страну владавине корпорација и великог капитала, у коме јаке државе попут Југославије више нису пожељне (...) јер на крају увијек „људи мијењају околности“ и „сам одгојитељ мора бити одгајан“¹⁰.

Распад југословенске државе најсликовитије исказује слијед догађаја, који је покренут када су „на таласу уставне кризе која је погодила СФРЈ 1990. године, четири југословенске федералне јединице [...] једнострано донијеле акте о проглашењу суверености и независности“¹¹. Сама збивања ишла су овим током:

---

⁷ Устав СФРЈ, чл. 5.

⁸ П. Кунић, *Управно право*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци –Управа за полицијско образовање Бања Лука, Бања Лука 2010, 52–53.

⁹ Р. Кузмановић, *Уставно право*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука 2002, 291–295.

¹⁰ Трећа Марксозна теза о Фојербаху. Вид. К. Маркс, Ф. Енгелс, В. И. Лењин, *О научном социјализму*, Свјетлост, Сарајево 1977, 73.

¹¹ М. Крећа, *Међународно јавно право*, Правни факултет Универзитета у Београду – Службени гласник, Београд 2007, 139.

Словенија. Почетком јула 1990. године скупштина Словеније доноси *Декларацију о суверенитету државе Словеније*,¹² наспрот тада важећег федералног устава. Тако је Словенија себе практично довела у један потпуно конфедерални (!) однос са Југославијом као цјелином.¹³ Крајем децембра, одржан је плебисцит на основу чијих резултата је скупштина Словеније крајем јуна 1991. донијела одлуку о самосталности и независности.¹⁴ Међутим, Словенци из опреза стављају својеврсни мораторијум на *Декларацију о независности* на три мјесеца, до 8. октобра 1991,¹⁵ послје чијег истека се ови документи почињу и примјењивати.¹⁶

Хрватска. Истовјетан процес који се одвијао у Словенији одвија се и у Хрватској. Уз усвајање новог Устава концем 1990. године, рађеним на основу француског полупредсједничког уставног рјешења,¹⁷ „земља краља Томислава са тисућљетном повијести“ почиње се постепено сепаратисати из оквира Југославије. План отцјељења који се одвијао, односно своје правне реформе, Хрвати су бранили „дјеловањем Србије“, која је донијела „свој нови Устав којим је укинула аутономију Косова и Војводине зајемчену савезним Уставом, али истодобно задржала њихово представништво у врховним тијелима федерације, чиме је настојала осигурати превагу у политичким одлукама“.¹⁸ У мају мјесецу 1991. године, хрватски Сабор доноси *Декларацију о суверенитету и самосталности Републике Хрватске*, на коју синхронизовано са Словенијом ставља мораторијум, који траје три мјесеца, до 8. октобра 1991. године. Након овог рока, Хрватска постаје независна држава.¹⁹ Можда и најспорнија тачка у хрватском *risorgiment*-у била је она у којој су Срби од конститутивног народа, практично преко ноћи, постали национална мањина!

Македонија. Македонци у јануару 1991. године доносе своју *Декларацију о независности и суверености*, а након одржаног референдума, септембра исте године усваја се нови *Устав Републике Македоније*.²⁰

---

¹² Р. Кузмановић, 295.

¹³ П. Николић, *Уставно право*, Службени лист СРЈ, Београд 1994³, 118.

¹⁴ *Ibid.*

¹⁵ Р. Кузмановић, 295–296.

¹⁶ П. Николић, 119.

¹⁷ S. Sokol, *Ustav Republike Francuske*, Pan liber, Osijek 1995, 7.

¹⁸ S. Sokol, B. Smerdel, 55.

¹⁹ Р. Кузмановић, 296.

²⁰ *Ibid.*, 296.

Босна и Херцеговина. Босна и Херцеговина (БиХ) се путем *Уставних амандмана* у јулу 1990. године формално означава као суверена држава. Октобра 1991. године, непотпуна скупштина Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине (СР БиХ) усваја два документа:²¹ *Меморандум и Платформу о положају БиХ*, у којима се истиче да пошто Хрватска не остаје у југословенској држави, то не жели ни Босна и Херцеговина. Босна и Херцеговина жели се издвојити као самостална држава. Bitно је нагласити да се ово све одвија без пристанка конститутивног народа у БиХ – Срба.²²

Србија и Црна Гора. Републике Србија и Црна гора су, у условима потпуне конфузије у оквирима СФРЈ, приступиле образовању треће Југославије. Уставом из 1992. године ова земља постаје Савезна Република Југославија (СРЈ) која је састављена од двије федералне јединице (Србије и Црне Горе).²³ Сам процес *улажења* у нову творевину, или боље речено *остајања* у оквирима југословенског имена, изазвао је размимоилажења међу српском интелектуалном елитом. Тако, нпр., професор Коста Чавошки сматра да име Југославија није остављено због тога што је она требало да буде континуент претходне Југославије, него да „прикрије војни и дипломатски пораз Слободана Милошевића и војске на коју се ослањао и учини безболнијим губитак државе у којој су живели скоро сви Срби“.²⁴

Заједнички став о распаду државе Јужних Словена могуће је наћи баш у садржају декларација о независности и суверености југословенских федералних јединица, које су, у *идеалистичком* свијету њихових твораца, како наводи професор Миленко Крећа „донете [...] са ослонцем на право на самоопредељење“.²⁵

У кратком временском року дешава се признање отцијепљених федеративних јединица. Године 1992, државе чланице Европске заједнице и Сједињене Америчке Државе признају сецесиониране државе као суверене, а под притиском поменутих, као и осталих чланица међународне заједнице (нпр. свугдје присутног Ватикана), новорођене државе бивају примљене у Уједињене нације и тако настаје случај без преседана у модерној историји свијета, јер се у велику Организацију примају немирољубиве и насилне творевине!²⁶

---

²¹ Без посланика из реда српског народа.

²² Р. Кузмановић, 296–297; П. Николић, 120.

²³ П. Николић, 124.

²⁴ К. Чавошки, *Устав као јемство слободе – Огледи о уставу и уставности*, Институт за филозофију и друштвену теорију „Филип Вишњић“, Београд 1995, 124–125.

²⁵ М. Крећа, 139.

²⁶ С. Аврамов, М. Крећа, 87.

Трагичне посљедице које су услиједиле – грађански рат, владавина неправда и неправде, животињски инстинкти који су испливали на површину, васпостављање хобсовских принципа (*homo homini lupus est* и *bellum omnium contra omnes*), злочини и препорођени религијски опијум за обесправљене трудбенике – показале су да је било боље да су се умјесто хушкачких поклича и гебелсовске пропаганде на свим странама, покушали у стварност провести пророчански стихови: „Само да рата не буде, лудила међу људима; Велики нуде заблуде, плаше нас разним чудима и свакој бајци науде; Да рата не буде“.²⁷

Нажалост, поред тоталитарних режима, и одређени други, наизглед демократко-плуралистички системи изказују своју звјерску природу и „негују апсурдну идеју да међу људима и народима постоје пријетеће и неподношљиве разлике...“. У данашњем *напредном* свијету „... међутим, здрав разум, па и европска реалност, потврђују да разлике и присуство другог не искључују коегзистенцију и међусобно поштовање“.²⁸ Изгледа, да та европска реалност у случају бивше Југославије није постојала, крећући се измаглицом, од (не)правних постулата миритеља до крвавог сукоба народа.

2. МЕЂУНАРОДНИ ИНТРО

„Пошто је, дакле, потребно да владалац уме добро да се понаша као животиња, треба да се угледа на лисицу и лава, јер се лав не брани од замке, а лисица се не брани од вука. Треба, значи, бити лисица па познавати замке, и лав па заплашити вукове. Они који се, просто, направе лавом не успевају.“

Николо Макијавели²⁹

За признање држава које су настале на развалинама Југославије битну улогу одиграла је Мировна конференција о Југославији, и у вези с њом, колоквијално названо „Бадинтеровом комисијом“ – тијело под званичним називом „Арбитражна комисија Мировне конференције о Југославији“ (*Arbitration Commission of the Conference on Yugoslavia*). Признање независности бивших југословенских република, Европска заједница и САД темељиле су на *Декларацији о смјерницама за признање нових држава у Источној Европи и СССР-*

---

²⁷ Аутор цитираних стихова је Ђорђе Балашевић, а пјесма носи назив идентичан стиховима „Само да рата не буде“.

²⁸ Н. Ковач, „Идеолошки канибализам – Прилог трагичној топографији свијета“, *Нови израз – часопис за књижевну и умјетничку критику* 4/1999, 55.

²⁹ Н. Макијавели, *Владалац*, АКИА – М. Принц, Београд 2009, 76.

у³⁰ и Декларацији о Југославији.³¹ Док се у првој декларацији истиче, између осталог, да „државе чланице неће признати регионалне цјелине настале као посљедице агресије“ и да ће имати „на уму могуће посљедице признавања по сусједне државе“, ³² у Декларацији о Југославији фактички је речено да се државе Европске заједнице слажу да прихвате независност република, као и да се Југославија мора одрећи територијалних захтјева према својим дојучерашњим територијама и обавезати се да неће вршити непријатељску пропаганду.³³ Оно што је најзанимљивије у свему овом случају је то да ова два акта не представљају општи став земаља према установи признања, него је то *sui generis* поглед примјењив само за државе које настају на ободима Европе, односно територији прве заједничке државе Јужних Словена (први и други акт) и просторствима прве социјалистичке државе на свијету (први акт). Дакле, већ на почетку се германски оштро даје на знање Словенима који издају „револуцију“ – и прије него што је она започела, (овај пут, по мишљењу слѣдбеника чикашке економске школе, не архаично-девијантну: социјалистичку, него неолибералистичко-капиталистичку *револуцију* новог свјетског поретка), да ће се са њима поступати мимо свјетских правних постулата, са посебним методима и процедурама, и да ће, не помире ли се са тим, бити убачени у „неумољиву борбу на живот и смрт“, ³⁴ како би то Енгелс рекао. Сам став, онако како је исказан, мало везе има са правом, а много више, као што је и обичај у међународним односима, са политиком.³⁵

За правилан увод о међународној сцени преговора, конвенција и декларација, не могу се прескочити два човјека чије је ангажовање давало трачак наде да ће све моћи да се ријешу мирним путем. То су лорд Питер Карингтон (*Carrington*), некадашњи министар у неолибералној влади „челичне лејди“³⁶ и Жозе Кутиљеро (*Cutileiro*),

---

³⁰ Вид. Regional instruments in the context of the former Yugoslavia, <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15048.pdf>, 2, 18. мај 2013.

³¹ С. Аврамов, М. Крећа, 87.

³² О. Ибрахимагић, *Политички систем Босне и Херцеговине*, Магистрат, Сарајево 2002, 259.

³³ Вид. Declaration on Yugoslavia (Extraordinary EPC Ministerial Meeting, Brussels, 16 December 1991), <http://www.dipublico.com.ar/english/declaration-on-yugoslavia-extraordinary-epc-ministerial-meeting-brussels-16-december-1991/>, 18. мај 2013.

³⁴ F. Engels, Democratic Pan-Slavism, <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1849/02/15.htm>, 15. мај 2013.

³⁵ С. Аврамов, М. Крећа, 87.

³⁶ Biography of Lord Peter Carrington for the European Leadership Network, http://www.europeanleadershipnetwork.org/peter-carrington_95.html, 19. мај 2013.

уважени португалски дипломата.³⁷ Њихов задатак био је да координишу и воде разговоре око југословенске „дисолуције“,³⁸ како је воле називати некадашњи и данашњи врли правници. Да је било више поштовања онога што су износили, од стране југословенских народа, рат се можда могао избјећи.³⁹ Мада, општи утисак је да су уважени службеници „правичне расподјеле“, могли бити и боље потковани знањем из лекција које се уче из историјске повјеснице и генеалогije менталитета балканске индивидуе,⁴⁰ или једноставније речено – да се употребе ријечи професора Радомира Констатиновића, нису били довољно упознати са *паланачким менталитетом*, који увијек успијева испливати на површину, свих југонорода!

Надаље, битна ставка за овај рад је то да су чланице Европске заједнице и САД свој став вербално заснивале на мишљењу Арбитражне комисије Мировне конференције о Југославији. Дакле, *de facto* рад Комисије је био институционализован и обавезујући, док је *de iure* свака држава која се питала у рјешењу југопроблема задржавала право дискреционе оцјене. По хрватским ауторима, сам опус Бадинтерове комисије у ствари дио је – својеврсна претходница, међународног признања Републике Хрватске, које је „услиједило 15. сибјечња 1992. године темељем одлуке земаља чланица Еуропске заједнице, које су затим слиједиле друге државе“.⁴¹

---

³⁷ José Cutileiro, http://ec.europa.eu/civil_service/docs/special_advisers/2012/cutileiro-cv_en.pdf, 19. мај 2013.

³⁸ Став заузет у овом раду супротан је од владајуће концепције – Југославија је нестала сецесијом држава! Да се радило о дисолуцији, све републике би се морале сложити са њом, а сама дисолуција би се морала одвијати путем тачно одређених корака прописаних државним актима, као и начелима међународног права, а не насилним одвајањем од међународно признате и суверене државе.

³⁹ Вид. Р. Кузмановић, 301; Ц. Сабљаковић, *Ко је одбио Кутилеров план*, <http://www.dw.de/ko-je-odbio-kutiljerov-plan/a-16610990>, 18. мај 2013.

⁴⁰ В. Б. Сотировић, *Како је почео рат у Босни и Херцеговини*, <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/kako-je-pocelo-rat-u-bosni-i-hercegovini.html>, 19. мај 2013.

⁴¹ S. Smiljko, B. Smerdal, 60.

3. БАДИНТЕРОВА КОМИСИЈА

„Путем којим су ишли писали су кржаве знакове, а њихова је глупост учила,
да се истина доказује крвљу.“

Фридрих Ниче⁴²

Бадинтерова комисија је, као што је већ речено, основана поводом Конференције о бившој Југославији у Хагу 27. августа 1991. године и дала је композит јавног комплота,⁴³ састављен од стручних мишљења о проблематици југословенске кризе, идући ка правним рјешењима заснованим на мјешавини (превасходно) међународног и унутрашњег права.⁴⁴ Ова међународна арбитражна комисија, колоквијално названа Бадинтерова, добила је име по њеном предједавајућем Роберу Бадинтеру, бившем министру правде у Француској и човјеку који је поред рада у овој комисији у завјештање потомцима оставио ореоле борца за људска права и укидање смртне казне, које је стекао својим непосредним ангажовањем.⁴⁵

Задатак комисије био је да странама пружи *bonae fidei* услуге. Остали чланови били су предједници уставних судова држава оснивача Европске уније: Роман Херцог (*Herzog*) – предједник Савезног уставног суда Њемачке,⁴⁶ Алдо Карсанити (*Corasaniti*) – предједник Уставног суда Италије, Франциско Томас Ж' Валианте (*Valiente*) – предједник Уставног суда Шпаније, и Ирена Петри (*Petry*) – предједница Уставног суда Белгије. Ријеч је о угледним правним стручњацима, до тада високих моралних и етичких вриједности, који су учешћем у Арбитражној комисији Мировне конференције о Југославији створили свеобухватан документ састављен од врло специфичних правних мишљења, од којих ће прво од њих бити обрађено у овом раду.

Међутим, поред несумњивог угледа и знања које су са собом ови уважени правници носили, једна чињеница је неспорна, а она гласи да су сви они били правни стручњаци, али ни један специјализован за

---

⁴² Ф. Ниче, *Тако је говорио Заратустра*, Дерета, Београд 2011, 82.

⁴³ Опаска аутора.

⁴⁴ V. B. Punda, “Interpretation and Evaluation of the Opinions of the Arbitration (Badinter) Commission in the International Legal Doctrine of Croatia and SR Yugoslavia”, *Transformation des Rechts in Ost und West*, Axel-Springer, Berlin 2006, 313–314.

⁴⁵ Вид. Curriculum vitae of Robert Badinter, <http://www.un.org/News/dh/hlpanel/badinter-bio.htm>, 18. мај 2013.

⁴⁶ Касније, и предједник уједињене Њемачке.

међународно право, балканске сукобе или етничке размирице!⁴⁷ Ханс Дитрих Геншер (*Genscher*)⁴⁸ наводи да се у оквиру Европске заједнице, на приједлог Француске, оформила комисија, „којој су председавали председник француског врховног суда Роберт Бадинтер и његов колега Роман Херцог као замјеник председавајућег. Комисија је добила налог да развије стратегију за признавање држава у Европи. То се десило, са освртом на Југославију, у рану јесен 1991. године.“ По њему, Комисија је „била конференција стручњака установљена на повјерењу припадника Европске заједнице“. За своје заслуге узима што Херцог није био председник комисије, јер би се тек онда *шириле свакојаке гласине*, а сама комисија је „имала специјално повјерење француског председника“.⁴⁹ Исти тај Геншер, у вријеме започињања идеје о комисији „јасно је ставио до знања да Немачка неће сматрати налазе Бадинтерове комисије обавезујућим и да намјерава да једнострано иде на признавање, без обзира на исход“.⁵⁰ Геншеров наум био је „да до Божића хрватска независност буде *fait accompli*“. Силбер и Литл наводе да је он „да би то остварио, растурио [...] Карингтонов мировни процес и свео рад Бадинтерове комисије скоро искључиво на академску расправу“.⁵¹

Ипак, овај рад иде ка томе да је Комисија била много више од чисте академске расправе, прије свега због горе наведене чињенице да су земље ипак фактички своје становиште заснивале на њеном мишљењу, иако, као што видимо, некадашња земља „сила осовине“, подстакнута васпостављеном снагом изниклом из рушевина зида који ју је дијелио, није марила за било чије мишљење које би, макар са малом теоријском могућношћу, могло бити другачије од њеног. Мајкл Емерсон (*Emerson*) из Центра за европску политику узима да је „Бадинтеров извјештај послужио [...] као нека врста олакшања, правног и дипломатског за ЕУ да призна независност држава насталих распадом некадашње Југославије. Извјештај је у највећој

---

⁴⁷ W. Roffel, *The Badinter mistake*, <http://nation-building.blogspot.com/2007/05/badinter-mistake.html>, 18. мај 2013.

⁴⁸ Бивши њемачки министар иностраних послова и некадашњи члан *Hitler-Jugend*-а! Познат као човјек који је признао Хрватску и Словенију, а заузврат добио пјесмицу под именом „*Danke Deutschland*“ на поклон. Вид. Hans-Dietrich Genscher, <http://www.hdg.de/lemo/html/biografien/GenscherHansDietrich/>, 18. мај 2013.

⁴⁹ Х. Д. Геншер, *Немци нису самостално подржавали отцепљење Хрватске и Словеније*, <http://www.nspm.rs/savremeni-svet/nemci-nisu-samostalno-podrzavali-otcepje-nje-hrvatske-i-slovenije.html>, 18. мај 2013.

⁵⁰ Л. Силбер, А. Литл, *Смрт Југославије*, <http://www.scribd.com/doc/132082388/Lora-Silber-Alan-Litl-Smrt-Jugoslavije>, 169, 18. мај 2013.

⁵¹ *Ibid.*

мјери заснован на већ успостављеним међународно-правним принципима, на првом мјесту на Конвенцији из Монтевидеа из 1933. године која је положила принципе за дефинисање држава⁵². *Конвенција из Монтевидеа* коју Мајкл Емерсон спомиње врло је занимљива, преваходно због своја два члана – три и осам. Наиме, у члану 8,⁵³ каже се да нити једна држава неће интервенисати у унутрашње или иностране ствари друге државе. Међутим, како онда гледати на саму Комисију, која практично одлучује о унутрашњим стварима самосталне и суверене државе Југославије? Вјероватно су се досјетљиви правници сјетили формуле *lex posterior derogat legi priori* примјенивши је на овај случај, узевши да је њихово именовање управо тај нови пропис, који замјењује стари. То што се тиме ствара правна несигурност и самовоља моћнијег, никога не занима. Члан 3⁵⁴ ове Конвенције нуди врло специфично одређење да држава има право да се брани, односно штити свој интегритет и независност и прије непосредног признања, чиме се изгледа водила Хрватска у свом дејствовању. Признање Словеније и Хрватске било је преурањено, а као такво оно је било гарант да неће доћи до мирног разилажења, тј. тиме се дошло до неизбјежности оружаног сукоба.⁵⁵

Комисија је, по мишљењу тадашње опште и стручне јавности у Србији, просторима на којима је живио српски народ, а и по стручној јавности у другим дијеловима свијета (која је нажалост била у мањини), предвођена тзв. „гробаром Југославије“ Робертом Бадинтером, двострукоаршински *ријешила* правне проблеме на које је наилазила. Многе ствари су и данас неразјашњене... У вези са претходном реченицом, можемо машту додатно заголицати када погледамо чињеницу да је Бадинтер постао „почасни доктор знаности на Загребачком свеучилишту 2003. године“, гдје је при добијању звања изјавио „да су на повијесну одлуку Комисије више утицала хрватска уставноправна рјешења него устав Титове државе у распаду“.⁵⁶

---

⁵² М. Максимовић, *Двадесет година од „званичног“ распада Југославије*, <http://www.dw.de/dvadeset-godina-od-zvani%C4%8Dnog-raspada-jugoslavije/a-155650-54>, 18. мај 2013.

⁵³ Convention on the Rights and Duties of States (Montevideo Convention), Dec. 26, 1933, art. 8.

⁵⁴ *Ibid*, art. 3.

⁵⁵ J. Bisset, *Premature recognition*, <http://www.deltax.net/bisset/western/recognition.htm>, 18. мај 2013.

⁵⁶ Вид. емисију Хрватске радио телевизије о Бадинтерској комисији која је доступна на <http://www.mojnet.com/video-badinterova-komisija/4a4b9b04294ef31cdf73>, 18. мај 2013. Вид. А. Бокшић, „Државотворни“ карактер југославенских устава,

Да ли је ово нови начин за одређивање снаге федералне јединице, чији устав очигледно по овом гледишту има јачу правну снагу и, хајде да кажемо – *сувереност* над федеративним? Да ли овакав став доводи до тога да на крају и закон може дерогирати устав, а да подзаконски акти могу бити *јачи* од закона? Да ли се овим крше основни правни принципи? Да ли келзеновско-платоничарску пирамидалну структуру икада више треба озбиљно погледати? Да ли...?

Мишљења која су донијели *велики* правници умногоме су одредила правно-политичку судбину трусног подручја брдовитог Балкана. У наставку ће бити изложено Прво мишљење које је донијала арбитража за Југославију. Техничким рјечником речено – биће распакована почетна ударна каписла рада Бадинтерове комисије.

3.1. Мишљење бр. I

- *донијето 10. децембра 1991. године* -

„Само мало стрљења и резултат ће бити другачији“
Јапанска народна пословица⁵⁷

На почетку свог излагања, Арбитражна комисија констатује да је ријеч о крупном правном питању и да се чланови комисије практично налазе између двије ватре, и то *entre les*:

1. Србије, која сматра да се са једне стране налазе „републике које су прогласиле, или ће прогласити сопствену независност и суверенитет, напустиле или ће ускоро напустити СФРЈ, која ће упркос томе наставити да постоји“,⁵⁸ и
2. Осталих република СФРЈ, које насупрот томе, „сматрају да није у питању отцјепљење већ дезинтеграција и престанак постојања СФРЈ као резултат истовремене намјере једног броја република. Оне сматрају да шест република треба да буду равноправни наслједници СФРЈ без права било које од њих, или групе република, да полажу право да буду њен настављач.“⁵⁹

<http://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/a-b/boksic-ante/10773-ante-boki-qdravotvorniq-ka-rakter-jugoslavenskih-ustava.html>, 18. мај 2013.

⁵⁷ Прир. Д. Ранковић, *Изреке народа света*, СГ-Вили, Београд 2010, 127.

⁵⁸ А. Pellet, “The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of Peoples“, *European Journal of International Law* 3(1)/1992, 182.

⁵⁹ *Ibid.*, 182.

Комисија је прегледала и „уpoznала се са биљешка и документима“ које су јој слале републике и Предсједништво СФРЈ и узимајући их у обзир закључила да је питање постојања државе, односно њеног признања у ствари само *декларативни акт*, а да се конфликт треба ријешити посредством међународног јавног права. У складу с овим, даје се дефиниција државе као заједнице „која садржи територију и становништво које је подређено организованој политичкој власти“ и додаје се да се „таква држава карактерише као суверена“.⁶⁰

Комисија, надаље, објашњава принципе теорије државе и права и наводи да је унутрашњу политичку организацију и уставне одредбе потребно посматрати унутар „поретка који одређује врсту власти над становништвом и територијом“. Такође, наводи се да у федералним државама „само постојање државе производи факт да федерални органи представљају све дијелове федерације и врше власт“.⁶¹ – Мало конфузно објашњење, вјероватно намјерно тако и дато, јер комисија на почетку одређује државу као јединицу која има територију, становништво и организовану политичку власт, а у ставу испод наводи да уставне одредбе треба посматрати унутар поретка који одређује власт над становништвом. Притом, не дефинише се изричито да ли власт над територијом и становништвом има федерални или републички ниво, већ се даје формулација да „федерални органи представљају све дијелове федерације и врше власт“. *Ergo*, овдје се на мала врата, и поред спомињања федералних органа, практично дерогира надлежност федералног устава, а установљава принцип по којем се јединица која врши непосредну власт над територијом и становништвом са својим уставним рјешењима више гледа као „држава“ него јединица која јој је надређена. Та јединица, по мишљењу Комисије, што је видљиво из остатка овог мишљења, а поготово из осталих мишљења, очигледно је република. Дакле, макар она била и нижи организациони облик и била зависна од вишег организационог облика, макар се њене уставне норме морале доносити у складу са вишим нормама из федералног устава, федерална јединица захваљујући својој фактичној власти имаће презеанс у конфронтацији свог устава и устава цијеле федерације!

Арбитри записују да „у сагласности са прихваћеном дефиницијом у међународном праву, изјављивање 'државне сукцесије' значи замјену једне државе другом, у узимању одговорности за

---

⁶⁰ *Ibid.*, 182.

⁶¹ *Ibid.*

међународне односе поводом те територије. Ово се дешава сваки пут када се мијења државна територија. Феномен сукцесије државе регулисан је принципима међународног права. [...] У складу са овим принципима резултат сукцесије мора да буде правичан: дотичне државе су слободне да установе услове и правила договора. Штавише, перемпторне норме општег међународног права и нарочито поштовање базичних права појединца, права народа и мањина обавезујуће су за све стране у сукцесији.⁶² Лијепо исказан и правнички сажето укомпонован став Арбитражне комисије, један од оних који и нису за превелику критику.

Надаље, констатује се да су републике изјавиле жељу за независности и редом се набрајају републике, радње и акти које су оне спровеле у погледу те жеље.⁶³ Занимљиво је да се наводи да је БиХ донијела резолуцију о суверености, која је прихваћена у парламенту 14. октобра 1991, али чија се ваљаност оспорава од стране српске заједнице у БиХ!⁶⁴

Комисија сматра да сам „састав и рад кључних органа федерације, било да се ради о савезном Предсједништву, Савезном вијећу, Вијећу република и покрајина, СИБ-у, Уставном суду или савезној армији више не досежу критеријуме учествовања и представљања који су својствени федералној држави. Курс који је ишао према сили довео је до војног сукоба између различитих дијелова федерације, што је изазвало смрт хиљада људи и довело до огромног разарања за само неколико мјесеци. Власти федерације и република показале су се немоћне да осигурају поштовање сукцесивних договора о прекиду ватре закључених под окриљем Европске заједнице или Организације уједињених нација.“⁶⁵

За крај овог мишљења, Арбитражна комисија Мировне конференције о Југославији даје своје ставове, који гласе:

1. „Социјалистичка Федеративна Република Југославија је у фази дисолуције;
2. Ствар је република да ријеше проблеме државне сукцесије који могу произићи из овог процеса у складу са принципима и правилима међународног права, са посебном пажњом према људским правима и правима народа и мањина;

---

⁶² *Ibid.*, 182–183.

⁶³ Редом – Словенија, Хрватска, Македонија, Босна и Херцеговина.

⁶⁴ А. Pellet, 183.

⁶⁵ *Ibid.*

3. На оним је републикама које то желе, да заједнички дјелују на стварању нове асоцијације која би имала демократске институције по њиховом избору.⁶⁶

Формулација цјелокупног саопштења на први поглед изгледа сасвим правично. Међутим, долази се до различитих концепција саме суштине овог мишљења, правнички речено, долазимо до питања да ли ћемо гледати збиљу са материјалне или формалне стране. Материјално гледање у суштини потврђује ријечи које су саставили чланови Комисије: Југославија је заиста *de facto* била у фази распадања. Републике су донијеле декларације о независности и провеле референдуме на којима је народ дао легитимитет (опет, само у материјалном смислу) њиховом отцјепљењу. Међутим, у погледу овог питања професор Роберт Хејден (*Hayden*) истиче да се мишљење комисије може критиковати из више разлога, од којих „најневажнији није изузетна крхкост која се приписује 'држави федералног типа'. Таква држава се, одједном изгледа, може 'развргнути' када било који од њених саставних дијелова прогласи независност, што је став који је Линколн одлучно одбацио када су посреди биле Сједињене Државе (!), и који одлучно побијају руководиоци других федерација, попут Индије, уз образложење да би допуштање отцјепљења изазвало рат.“⁶⁷ Такође, гледајући с ове стране, долазимо и до закључка који врло лијепо запажа професорица Смиља Аврамов. Наиме, државе су прокламовале независност и суверенитет кроз оружану сецесију и примјену насиља, и самим тим учиниле деликт са становишта међународног и унутрашњег права. Довољно је погледати само Повељу Уједињених нација, у којој се изричито наводи да је „чланство у Уједињеним нацијама отворено [...] свим осталим мирољубивим државама, које прихвате обавезе наведене у Повељи“,⁶⁸ а те обавезе између осталих су, нпр., обавеза да „чланови рјешавају своје међународне спорове мирним начинима, тако да међународни мир и безбједност као ни правда не буду повријеђени“, као и обавеза да се „сви чланови [...] у својим међународним односима уздржавају од пријетње силом или употребе силе против територијалног интегритета или политичке независности сваке државе“.⁶⁹ Републике нису посједовале ефективну власт на својој територији, јер су трајали сукоби на њиховим подручјима, подручјима на којима је ударана иницијална каписла крвавог грађанског рата (нпр. рат у Хрватској је

---

⁶⁶ *Ibid.*

⁶⁷ Р. М. Хејден, *Скице за подељену кућу – Уставна логика југословенских сукоба*, Самиздат, Београд 2003, 108.

⁶⁸ Charter of the United Nations, San Francisco, 1945, ar. 4.

⁶⁹ *Ibid.*, ar. 2.

званично почео 1. марта 1991. године *Битком за Пакрац*,⁷⁰ по одређеним теоретичарима чак и годину раније, 13. маја 1990, када су се на фудбалској утакмици у Загребу сукобили навијачи Црвене звезде из Београда и загребачког Динама⁷¹). Ове републике-државе (посебно Хрватска и БиХ), када су примљене у УН нису биле мирољубиве нити ненасилне! Дакле, овдје се не може радити о дисолуцији и распадању држава, већ само и једино о насилној сецесији појединих елемената унутар те државе.

Погледамо ли са формалне стране, републике нису имале право прогласити отцјепљење, јер је *Устав СФРЈ* из 1974. године забрањивао сецесију на начин на који су оне то извеле. *Ergo*, ако узмемо за чињеницу да је преамбула устава нормативно обавезујућа, иако је то шкакљиво питање,⁷² у основним начелима дата је могућност народима да изађу из Југославије: „Народи Југославије, полазећи од права сваког народа на самоопредјељење, укључујући и право на отцјепљење [...]“⁷³, дакле дато је право народима (!), а не републикама, али ако хипотетички узмемо да је право самоопредјељења и отцјепљења дато и републикама, цијели дати став опет је у директној вези са чланом 5 Устава у којем се наводи: „[...] Територија републике не може се мењати без пристанка републике, а територија аутономне покрајине – ни без пристанка аутономне покрајине. Граница Социјалистичке Федеративне Републике Југославије не може се мењати без сагласности свих република и аутономних покрајина. Граница између република може се мењати само на основу њиховог споразума, а ако се ради о граници аутономне покрајине – и на основу њене сагласности“⁷⁴. Споразума, као што је познато, није било – Република Србија и Република Црна Гора нису дале сагласност за одвајање од СФРЈ осталим државама, Босна и Херцеговина није могла дати сагласност без учешћа српског народа, који је био конститутиван у њој. Самим тим, долазимо до закључка да формалноправно гледано, мишљење Бадинтерове комисије није на мјесту јер се тиме дира у највиши правни акт у једној држави, израз воље народа и суверенитета државе. Овакво мишљење европских и свјетских *дужносника*, како се касније

---

⁷⁰ Битка за Пакрац, <http://domovinskirat.xtreemhost.com/articles/bitkazapakrac.html>, 18. мај 2013.

⁷¹ З. Мајдин, *Случај „Максимир“ двадесет година после*, <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=931952>, 18. мај 2013.

⁷² Вид. П. Кунић, С. Каран, *Уставно право*, Универзитет Синергија – Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука 2012, 41.

⁷³ Устав СФРЈ, Основна начела I.

⁷⁴ Устав СФРЈ, чл. 5.

показало – није ништа необично. Одређене групације, правнички образоване, које су и подржавале распад земље социјалистичког благостања, касније су изјављивале и да је „НАТО бомбардовање 1999. године предузето без ауторизације Савета безбедности УН, [...] 'нелегално, али легитимно'“.⁷⁵ Довољно је рећи: *credo quia absurdum est* на *правична* тумачења правде и легитимности нових богова који своје апостоле шаљу кроз еванђелистичке „милосрдне анђеле“. У стању владавине неправда у чијем средишту се налазила Југославија, кроз врлети међународне хипокризије, која је тако својствена међународној заједници, без политичког консензуса и уставног поретка, уз мишљења која је давала Бадинтерова екипа, појачавање дејстава у Хрватској и грађански рат у БиХ су били неизбјежни.⁷⁶

4. ЗАКЉУЧАК

За *summa summarum* овог излагања треба истаћи неколико чињеница:

Прво, чињенице наведене у раду указују на закључак да српски народ са својим вођама у сплеткама међународних односа није имао, нити је у томе имао подршку у свијету, квалитетан третман и могућност да своју страну приче представи становништву планете. Српски политичари и правници нису спремни дочекали догађаје који су услиједили. Нажалост, долазио је огроман сукоб који је однио на хиљаде живота на свим странама. Велика својеглавошћу, а још већа ускогрудост, са превеликом заслијепљеношћу људи који су тада водили југорепублике довела је до трагичних посљедица. Одвели су своје народе у пакао, а међународна заједница је Југославију одвела у нестанак. Допринос међународних снага развијању братоубилачког рата био је немјерљив. Још давно, један од највећих филозофа, револуционар у души, *дјелатељ* правичног, либералног онтолошког промишљања, уважавања и критичности – Волтер, рекао је: „Глад, куга и рат три су најзлогласнија састојка овоземаљског свијета“.⁷⁷ Његов имењак, „господин Волтер Ј. Роклер, бивши тужилац пред Нирнбершким судом који је осудио најокорјелије нацистичке злочинце обратио се америчкој јавности у 'Чикаго трибјуну' 10. маја 1999. године слједећим ријечима 'иницирати агресивни рат није само међународни злочин, већ врхунски међународни злочин који се од

---

⁷⁵ Г. Цветић, *Србија пред Међународним судом правде*, <http://www.nspm.rs/istina-i-pomirenje-na-ex-yu-prostorima/srbija-pred-medjunarodnim-sudom-pravde.html>, 18. мај 2013.

⁷⁶ Р. М. Хејден, 109.

⁷⁷ Волтер, *Филозофски речник*, Матица српска, Нови Сад 1973, 322.

других ратних злочина разликује само у томе што у себи садржи скуп свих тих злочина заједно“⁷⁸.

Друго, поставља се разумљиво питање да ли се у односима сукоба појединих дијелова територије треба гледати акт више или ниже правне снаге, као онај који се треба више цијенити. У случају бивше СФРЈ, очигледно је да је њен Устав био више комад папира за ложење, него документ на који су чланови Бадинтерове комисије гледали са поштовањем.

Треће, питање које и поред свега овога никако не може постати јасно је – Како су бивше чланице Југославије, њене републике, могле бити експресно признате и добити мјесто у Уједињеним нацијама, а нису имале ефективну контролу над својом територијом (БиХ и Хрватска), нису биле ненасилне, чак су и ратовале, а сигурно нису вапиле за мирољубивом коегзистенцијом? Закулисне радње, лоби групе и мањак подршке владавини права у свијету, очигледно су кумовали овим јединственим одлукама.

Генерални став гласи: Бадинтерова комисија је *сигурно* обавила задатак по позиву, добијене су *bonae fidei* услуге (*sic!*). Оне су обављене онако како је *требало да буду обављене*, да не кажемо *како је тражено од ње* (Комисије).

За сам крај рада, посљедично-логично, нека остане записан цитат из филозофског врхунца и најљепшег дјелâ српске књижевности, у којем владика Данило збори: „Ђе је зрно клицу заметнуло / Онде нека и плодом почине: / Је ли инстинкт ал` духовни вођа? / Овдје људско запире познање. / Вук на овцу своје прâво има, / Кâ тирјанин на слаба човјека; / Ал` тирјанству стати ногом за врат, / Довести га к познанију права, / То је људска дужност најсветија“⁷⁹.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

Библиографске референце

1. Аврамов, Смиља, Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Савремена администрација, Београд 1999¹⁶;
2. Волтер, *Филозофски речник*, Матица српска, Нови Сад 1973;
3. Ибрахимагић, Омер, *Политички систем Босне и Херцеговине*, Магистрат, Сарајево 2002;

---

⁷⁸ Г. Цветић.

⁷⁹ П. П. Његош, *Горски вијенац*, Беокиња, Београд 2003, 32–33.

4. Ковач, Никола, „Идеолошки канибализам – Прилог трагичној топографији свијета“, *Нови израз – часопис за књижевну и уметничку критику* 4/1999;
5. Крећа, Миленко, *Међународно јавно право*, Правни факултет Универзитета у Београду – Службени гласник, Београд 2007;
6. Кузмановић, Рајко, *Уставно право*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци, Бања Лука 2002;
7. Кунић, Петар, Каран, Сениша, *Уставно право*, Универзитет Синергија – Факултет за безбједност и заштиту, Бања Лука 2012;
8. Кунић, Петар, *Управно право*, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци – Управа за полицијско образовање Бања Лука, Бања Лука 2010;
9. Лукић, Радомир Д., *Увод у право*, Службени лист СРЈ, Београд 1995¹²;
10. Макијавели, Николо, *Владацац*, АКИА – М. Принц, Београд 2009;
11. Маркс, Карл, Енгелс, Фридрих, Лењин, Владимир Иљич, *О научном социјализму*, Свјетлост, Сарајево 1977;
12. Ниче, Фридрих, *Тако је говорио Заратустра*, Дерета, Београд 2011;
13. Његош, Петар Петровић, *Горски вијенац*, Беокига, Београд 2003;
14. Pellet, Alain, “The Opinions of the Badinter Arbitration Committee A Second Breath for the Self-Determination of Peoples“, *European Journal of International Law* 3(1)/1992;
15. Punda, Vesna Baric, “Interpretation and Evaluation of the Opinions of the Arbitration (Badinter) Commission in the International Legal Doctrine of Croatia and SR Yugoslavia“, *Transformation des Rechts in Ost und West*, Axel-Springer, Berlin 2006;
16. Sokol, Smiljko, Smerdel, Branko, *Ustavno pravo*, Informator, Zagreb 1998;
17. Sokol, Smiljko, *Ustav Republike Francuske*, Pan liber, Osijek, 1995;
18. Ранковић, Драган, прир., *Изреке народа света*, СГ-Вили, Београд 2010;
19. Ћосић, Добрица, *Босански рат*, ЈП Службени гласник, Београд 2012;
20. Хејден, Роберт М., *Скице за подељену кућу – Уставна логика југословенских сукоба*, Самиздат, Београд 2003;
21. Чавошки, Коста, *Устав као јемство слободе – Огледи о уставу и уставности*, Институт за филозофију и друштвену теорију „Филип Вишњић“, Београд 1995.

Правни прописи

1. Declaration on Yugoslavia (Extraordinary EPC Ministerial Meeting, Brussels, 16 December 1991), <http://www.dipublico.com.ar/english/declaration-on-yugoslavia-extraordinary-epc-ministerial-meeting-bruss-els-16-december-1991/>;

2. Regional instruments in the context of the former Yugoslavia, <http://www.icj-cij.org/docket/files/141/15048.pdf>;
3. Устав Социјалистичке Федеративне Републике Југославије, *Службени лист СФРЈ*, бр. 11/74;
4. Charter of the United Nations, San Francisco, 1945.

Интернет извори

1. Biography of Lord Peter Carrington for the European Leadership Network, <http://www.europeanleadershipnetwork.org/peter-carrington-95.html>;
2. Bisset, James, *Premature recognition*, <http://www.deltax.net/bissett/western/recognition.htm>;
3. *Битка за Пакрац*, <http://domovinskirat.xtreemhost.com/articles/bitka-zaracakras.html>;
4. Бокшић, Анте, „Државотворни“ карактер југославенских устава, <http://www.hkv.hr/izdvojeno/vai-prilozi/a-b/boksic-ante/10773-ante-boki-qdravotvorniq-karakter-jugoslavenskih-ustava.html>;
5. Геншер, Ханс-Дитрих., *Немци нису самостално подржавали отцепљење Хрватске и Словеније*, <http://www.nspm.rs/savremeni-svet/nemci-nisu-samostalno-podrzavali-otcepljenje-hrvatske-i-slovenije.html>;
6. Engels, Friedrich, *Democratic Pan-Slavism*, <https://www.marxists.org/archive/marx/works/1849/02/15.htm>;
7. José Cutileiro, http://ec.europa.eu/civil_service/docs/special_advisers-2012/cutileiro-cv_en.pdf;
8. Мајдин, Зоран, *Случај „Максимиr“ двадесет година после*, <http://www.vreme.com/cms/view.php?id=931952>;
9. Максимовић, Марина, *Двадесет година од „званичног“ распада Југославије*, <http://www.dw.de/dvadeset-godina-od-zvani%C4%8Dnog-raspada-jugoslavije/a-15565054>;
10. Roffel, Wim, *The Badinter mistake*, <http://nation-building.blogspot.com/2007/05/badinter-mistake.html>;
11. Сабљаковић, Цевад, *Ко је одбио Кутиљеров план*, <http://www.dw.de/ko-je-odbio-kutiljerov-plan/a-16610990>;
12. Силбер, Лора, Литл, Алан, *Смрт Југославије*, <http://www.scribd.com/doc/132082388/Lora-Silber-Alan-Litl-Smrt-Jugoslavije>;
13. Сотировић, Владислав Б., *Како је почео рат у Босни и Херцеговини*, <http://www.nspm.rs/sudbina-dejtonske-bih-i-republika-srpska/kako-je-poseo-rat-u-bosni-i-hercegovini.html>;
14. Халиловић. Смајо, *Агресија на Босну и Херцеговину*, http://www.rijaset.ba/index.php?option=com_content&view=article&id=6319:agresija-na-bosnu-i-hercegovinu-1992-1995&catid=207;
15. Hans-Dietrich Genscher, <http://www.hdg.de/lemo/html/biografien/GenscherHansDietrich/>;
16. Цветић, Горан, *Србија пред Међународним судом правде*, <http://www.nspm.rs/istina-i-pomirenje-na-ex-yu-prostorima/srbija-pred-medjunarodnim-sudom-pravde.html>;

17. Curriculum vitae of Robert Badinter, <http://www.un.org/News/dh/hlpan-el/badinter-bio.htm>.

Мултимедијалне референце

1. Балашевић, Ђорђе, пјесма „Само да рата не буде“;
2. Емисија Хрватске радио-телевизије о Бадинтеровој комисији, <http://www.mojnet.com/video-badinterova-komisija/4a4b9b04294ef31cdf73>.

Dejan Lučka

Faculty of Law,
University of Banja Luka

END OF YUGOSLAVIA AND THE ARBITRATION COMMISSION
OF THE PEACE CONFERENCE ON YUGOSLAVIA
(review of the legal and political situation and the criticism of the First
Opinion of the Commission)

Summary

The aim of this paper is to examine the processes which led to the end of Yugoslavia, from the standpoint of law and justice, and to explain the role which the Arbitration Commission of the Peace Conference on Yugoslavia had in it. Through a historical retrospective, this paper will give explanations of the event, which preceded the work of the Badinter Commission, and after that it will give an overview of unique activities of this arbitration. Interpreting the law in a way that is very specific and very dangerous, the Commission had drafted legal opinions which directly affected the events in both legal political life of the former state. Through the criticism of the Commission's work, and through the criticism of the first opinion that it gave, the author will show the hypocrisy of international relations in the turmoil of world events. Unlike the Commission and most legal experts, the author believes that Yugoslavia disappeared through violent secession of her republics, and not through dissolution, as is widely accepted. The work suggests that the most sacred human responsibility is to respect the law and justice; otherwise it may lead to far-reaching consequences.

Key words: *Disappearance of Yugoslavia; Robert Badinter; Badinter Commission; Secession; Dissolution; Constitution of SFRY.*